

Oponentský posudek k diplomové práci Martina Sztefka s názvem „Rakouská kritika tradičního chicagského přístupu k ekonomické analýze práva“

Obecně

Předložená práce se zabývá vztahem dvou přístupů k ekonomické analýze práva, a to tzv. chicagské školy a rakouské školy teorie práva a ekonomie. Založena je na popisu základních ekonomických pojmů a institutů, které jsou v různých podobách implementovány do právního prostředí.

Po formální stránce je práce rozdělena pěti kapitol, úvod a závěr nepočítaje, které se postupně věnují metodám ekonomie, ekonomické analýze práva jako takové, problému efektivnosti, Coaseho teorému jako ústřednímu bodu ekonomické analýzy práva a konečně specifickým rakouské školy.

Formální náležitosti

Po formální stránce nelze práci nic vytknout. Práce vychází z rozsáhlého okruhu literatury, která je vzorně zpracována do poznámkového aparátu. V této souvislosti je nutno zdůraznit, že autor projevil nebývalou pečlivost při zpracování opatřené literatury; z práce je zjevné, že autor skutečně ví, o čem píše. Struktura práce, rozvržení kapitol a jejich členění jsou též vhodně zvolené, práce podává jednotlivé informace takovým způsobem, že na sebe logicky navazují.

Též jazyková úroveň práce je vysoká, práce je prakticky prosta překlepů. Autorovo podání je čtivé, a to i přes poměrně vysokou náročnost zpracované problematiky. S trochou nadsázky lze říci, že autorova shrnutí a vysvětlení jednotlivých problémů jsou srozumitelnější, než v originálním podání.

Obsahová stránka práce

Svým obsahem je práce kritická k ekonomické analýze práva v angloamerickém pojetí, soudím zároveň, že je kritická k ekonomickým vlivům v právu jako takovým. Autor sice uzavírá, že ekonomická analýza práva a její vliv jsou na vzestupu a mají potenciál ovlivnit nastupující generace právníků, na mnoha místech práce však autor poukazuje na to, že řada doporučení může být jen stěží v praxi realizována, případně nemůže být realizována bez dalšího.

Vzhledem k vysoké míře kritiky, která je mi v mnoha ohledech sympatická a blízká, těžko nacházím něco, co bych práci mohl vytknout. Snad jen tolik, že na některých místech se autor dopouští jistých nedůsledností a obsahových nesrovnalostí, a to v následujícím ohledu. Správně se v práci zdůrazňuje, že ekonomická analýza práva se významně rozvinula v prostředí angloamerické právní kultury, která vytváří institucionální předpoklady pro možnost relativně snadno aplikovat různé poznatky

ekonomické analýzy práva v právní praxi, tj. v soudním rozhodování. Pro kontinentální právo by tento závěr neměl, vzhledem k odlišné koncepci pramenů práva, platit bez dalšího, tudíž by mělo být na zákonodárci, aby případně jednotlivá hlediska zvažoval. I to autor říká, zároveň však na některých místech uvádí, že i pro soudce kontinentálního (tj. zřejmě českého) má mít ekonomická analýza práva při jeho rozhodování význam. Podle mého názoru tomu tak může být jen velmi omezeně, ledaže bychom soudci přiznali mnohem silnější postavení ve vztahu k zákonodárci.

Autor demonstruje ekonomickou analýzu práva na některých právních institutech, jako je např. předsmulvná odpovědnost, otázka nabývání vlastnictví, ochrana vlastnického práva apod. To je dobře, protože tak lze ukázat, zda-li jsou jednotlivé koncepty předkládaných teorií vůbec prakticky uplatnitelné. Domnívám se však, že by bylo vhodné zároveň zdůraznit, že s výjimkou běžných směnných vztahů, resp. vztahů jim postavených naroveň (tj. vztahů, jejichž základem je určitý vztah k majetku ve své čisté podobě), lze v mnoha právních odvětvích ekonomická kritéria jen obtížně uplatňovat. Může se například ekonomická teorie uplatnit ve vztazích rodinně právních? Má ekonomická analýza práva nějaká doporučení pro oblast sociálního zabezpečení (tj. např. ve vztahu k příjemcům různých forem podpory?). Podle mého názoru je ekonomická analýza práva založena v každém ohledu na základních tržních (liberálních) principech, které z povahy věci nejsou nebo nemohou být uplatněny v případě, kdy je nutné chránit specifický sociální zájem, a to zejména tehdy, jsou-li k ochraně takového zájmu nezbytné prostředky veřejného práva.

Bylo by proto vhodné, aby autor v rámci obhajoby vysvětlil nebo alespoň naznačil, v jakém rozsahu (ve vztahu ke kterým právním odvětvím, resp. ke které oblasti právem regulovaných společenských vztahů) považuje ekonomickou analýzu práva za skutečně vhodný přístup k hodnocení právní regulace, nebo dokonce k jejímu utváření. Východiskem zde mohou být závěry třetí kapitoly (str. 51 a 52).

Závěr

Pro své nesporné kvality, vysoce kvalifikované zpracování a nepochybnou orientovanost autora v tématu je nutno práci k obhajobě doporučit s předběžným výborným hodnocením.

V Praze dne 23. dubna 2014

Jan Tryzna